

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1932 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändrad barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 191 i första kammaren av fröken *Hesselgren m. fl.* och nr 265 i andra kammaren av fru *Nordgren m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t skyndsammast måtte taga under förnyad omprövning frågan om ungdomens omhändertagande enligt i motionerna angivna linjer och snarast möjligt till riksdagen inkomma med förslag till en därpå byggd barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning, omfattande ungdom upp till 21 års ålder.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, ävensom beträffande den närmare innebörden av denna får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård, 22 §, har barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärder beträffande barn under 18 år, som finnas så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande.

Finner barnavårdsnämnden sådant förhållande föreligga, må nämnden, i den mån omständigheterna därtill föranleda, tilldela föräldrarna förmaning att bättre uppfylla sina plikter mot barnet, giva barnet varning eller föreskriva anlitande av lämplig, till stöd för hemuppfostran inrättad anstalt eller ock barnets hållande till av nämnden bestämd, lämplig sysselsättning. Barnavårdsnämnden må ock föranstalta om övervakning av barnets levnadsförhållanden och uppförande samt om råd och bistånd vid dess uppfostran. Prövar barnavårdsnämnden dessa åtgärder vara gagnlösa, eller hava sådana åtgärder vidtagits utan att rättelse vunnits, bör nämnden omhändertaga barnet för beredande åt detsamma av en efter dess egenskaper och utveckling lämpad behandling, s. k. skyddsuppfostran. Beslut om barns omhändertagande för skyddsuppfostran skall skriftligen delgivas föräldrarna. Lämna föräldrarna icke samtycke till beslutets verkställande eller kunna de icke anträffas, skall nämnden underställa beslutet länsstyrelsens prövning.

För skyddsuppfostran omhändertaget vanartat barn skall genom barnavårdsnämndens försorg intagas i skyddshem. Barn, som intagits i skydds-

Gällande bestämmelser.

Lagen om samhällets barnavård.

hem, benämnas skyddshemselev. Vanartat barn må dock i stället för att intagas i skyddshem överlämnas till enskilt hem eller barnhem, om sådant anses lämpligare för barnet och våda för andra barns sedliga utveckling icke kan betaras därigenom uppkomma.

Barnavårdsnämnd eller dess ordiörande samt styrelse eller föreståndare för skyddshem äga att, där de så pröva nödigt för vidtagande av åtgärd, som enligt lagen ankommer på dem, erhålla handräckning av polismyndighet ävensom biträde av prästerskap och kommunal myndighet. Om uppsikt över skyddshemselev, om disciplinära åtgärder för tillrättavisande av sådan elev samt om den rätt till umgänge med elev, som tillkommer elevens föräldrar, gäller vad därom stadgas i det för skyddshemmet utfärdade reglementet. Beträffande omhändertaget barn, som ej är skyddshemselev, tillkommer barnavårdsnämnden eller den, åt vilken nämnden sådant överlätit, den rätt att hava uppsikt över barnet och att tukta det, vilken eljest tillkommer föräldrarna.

För beredande av skyddsuppfostran åt vanartade barn skall för varje landstingsområde samt för varje stad, som ej deltagar i landsting, finnas anstalt, s. k. skyddshem, med erforderligt antal platser. Skyddshem för landstingsområde upprättas genom landstingets och för stad, som nyss sagts, genom stadsfullmäktiges försorg. Skyddshem må jämväl kunna upprättas av annan än landsting eller stad, som nu är nämnd.

Vanartade barn, vilka på grund av sin ålder eller vanartens beskaffenhet icke lämpligen kunna uppfostras i nu nämnda slags skyddshem, böra, där så kan ske, intagas i särskilda, för sådana barn avsedda, av staten eller annan upprättade skyddshem eller avdelningar av skyddshem. Vanartade barn, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller annan kroppslig eller andlig brist eller svaghet icke lämpligen kunna uppfostras heller i dessa slags skyddshem och åt vilka ej heller vård kan beredas å anstalt för specialvård av sjuka och abnorma barn, böra, där så kan ske, intagas i särskilt för sådana barn avsedda, av staten eller annan upprättade skyddshem eller avdelningar av skyddshem.

Skyddshemselever över 15 år, som visat särdeles svår vanart, må överlämnas till allmän uppfostringsanstalt, d. v. s. anstalt, som mottager unga förbrytare, om vilka domstol förordnat, att de, i stället för att undergå dem ådömda straff, skola överlämnas till allmän uppfostringsanstalt. Dylika anstalter äro anstalterna å Bona, för gossar, och å Viebäck, för flickor.

Slutlig utskrivning av barn, som omhändertagits för skyddsuppfostran, skall äga rum senast, då barnet fyller 18 år. Utskrivning av elev, som intagits i skyddshem efter fyllda 15 år, må dock uppskjutas, till dess tre år förflutit från intagandet. Har skyddshemselevs uppförande varit opålitligt, må med utskrivningen anstå, till dess han fyllt 21 år.

Kommunernas utgifter för samhällets barnavård skola, i den mån de icke täckas av eljest för ändamålet avsedda medel, bestridas genom till-

skott efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade. Vissa kostnader enligt lagen bäras av stat eller landsting. Att märka är, att staten iklätt sig viss betalningsskyldighet för barn, som omhändertagits för skyddsuppfostran, och att landstingen bidra till hemortskommuns avgifter för skyddshemselevs uppfostran.

Lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling stadgar i sin 1 §, sådan denna lyder enligt lag den 6 juni 1924, att personer under 18 år ej må behandlas såsom lösdriverare. Personer över nämnda ålder falla däremot under lösdrivarlagens bestämmelser.

*Lagen ang.
lösdrivares be-
handling.*

Enligt lagen må varje person över nämnda ålder, som sysslolös stryker omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle, där ej omständigheterna ådagalägga, att han söker arbete, behandlas såsom lösdriverare. Till enahanda behandling är enligt lagen ock den förfallen, vilken eljest, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadssätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet.

Den som beträdes med lösdriveri må anhållas av krono- eller polisbe-
tjänt eller tillsyningsman och skall därefter ofördröjligen inställas till förhör inför landsfiskal eller stadsfiskal. Befinnes vid förhöret sådant fall vara förhanden, som nyss angivits, må den som håller förhöret meddela den anhållne varning.

Varder någon, innan två år förflutit sedan honom meddelad varning blivit kungjord, beträdd med lösdriveri, må han, efter förhör häktas och sändas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som skall hålla ytterligare förhör med honom. Finnes därvid den häktade hava gjort sig skyldig till lösdriveri å tid, som nyss nämnts, må Kungl. Maj:ts befallningshavande döma honom till tvångsarbete från och med en månad till och med ett år. Har han förut undergått dylikt tvångsarbete eller straffarbete, eller förekomma eljest försvårande omständigheter, må tvångsarbetstiden utsträckas till högst tre år. Prövar Kungl. Maj:ts befallningshavande sådana mildrande omständigheter vara för handen, att den häktade, ändå att han befunnits skyldig till lösdriveri, icke skäligen bör dömas till tvångsarbete, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande meddela honom förnyad varning samt ställa honom på fri fot.

Tvångsarbete skall förrättas i allmän tvångsarbetsanstalt. En dylik anstalt för män finnes å Svartsjö, och en för kvinnor finnes i Landskrona.

Före tillkomsten av 1924 års lag om samhällets barnavård gällde, att lösdrivarlagen var tillämplig å person över 15 år, medan den då gällande lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn i regel ägde tillämplighet blott å barn under 15 år.

*Historik.
Äldre rätt.*

*Förarbetena
till 1924 års
lag om sam-
hällets barna-
vård.*

Enligt fattigvårdslagstiftningskommitténs den 19 april 1921 avgivna förslag till lag om den offentliga barnavården, vilket ligger till grund för 1924 års lag om samhällets barnavård, skulle skyddsuppfostran jämlikt barnavårdslagen beredas åt barn mellan 15 och 18 år, vilka gjort sig skyldiga till vanart, ity att de förfallit till bettleri eller till ett kringstrykande, lastbart eller oordentligt levnadssätt. Därunder skulle enligt kommitténs uppfattning falla all den vanart — för så vitt det ej vore fråga om brott — med avseende å vilken något egentligt behov kunde anses hava framträtt att bereda möjlighet till den vanartades omhändertagande för skyddsuppfostran. Såsom en konsekvens skulle följa, att personer i åldern 15—18 år borde uteslutas från behandling enligt lösdrivarlagen.

I proposition nr 150 till 1924 års riksdag med förslag till lag om samhällets barnavård meddelade föredragande departementschefen i ifrågasvarande avseende bland annat:

Kommitténs förslag om höjning av åldersgränsen för åtgärder i anledning av vanart hos barn har i allmänhet lämnats utan erinran. I ett flertal yttranden understrykes det trängande behovet av vanartad ungdoms omhändertagande intill 18 års ålder. I ett yttrande framhålles, att omhändertagandet av vanartad ungdom mellan 15 och 18 år kan bli rätt betungande, men att, då icke så få av dessa ungdomar i annat fall dock måhända senare genom en utvecklad brottslighet skulle komma att åsamka det allmänna utgifter, kostnaden för denna ungdomsvård torde bli mera skenbar än verklig. Liknande synpunkter framföras i ett annat yttrande. Däremot anföres i ett yttrande, att förslaget genomförande i denna del skulle medföra alltför stora kostnader, varför stadgandet om barns omhändertagande intill 18 år borde utgå ur förslaget.

Departementschefen uttalade att han i likhet med kommittén och flertalet hörda myndigheter vore övertygad om önskvärdheten av att höja åldersgränsen beträffande såväl gossar som flickor till 18 år.

*Sakkunnig-
förslag ang.
lösdrivarlag-
stiftningen.*

Enligt fattigvårdslagstiftningskommitténs den 21 december 1922 avgivna förslag till lag om lösdrivares behandling skulle liksom enligt gällande lag personer i åldern från och med 18 år och uppåt falla under lösdrivarlagstiftningen (Statens offentliga utredningar 1923: 2). Samma ståndpunkt intog det av dåvarande revisionssekreteraren von Koch den 30 juni 1926 avgivna förslaget till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga (Statens offentliga utredningar 1926: 9). Enahanda var förhållandet med det av tillkallade sakkunniga den 30 maj 1929 framlagda förslaget till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art (Statens offentliga utredningar 1929: 9). I åtskilliga yttranden över det sistnämnda förslaget hemställdes, att sedeslösa i åldern 18—21 år måtte uteslutas från tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen och i stället inbegripas under barnavårdslagen (se prop. 1930 nr 240 s. 209 ff.).

Genom proposition nr 240 till 1930 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga en lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag). Även detta lagförslag var tillämpligt på personer från och med fyllda 18 år. Beträffande personer, vilka fyllt 18 men ej 21 år, gavs i förslaget en särskild bestämmelse i det att i 3 § stadgades, att vanart skulle anses föreligga, då sådan person vore hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser samt till följd därav uppenbar fara vore för handen, att han icke komme att efter förmåga ärligen försörja sig. Närmaste befattningen med ärenden enligt lagen skulle jämlikt 4 §, såvitt anginge den som vore under 21 år, tillkomma barnavårdsnämnden eller i stad med ett invånarantal av minst 20,000 — om Konungen på framställning av stadsfullmäktige därom förordnade — särskild nämnd, sammansatt efter enahanda grunder som barnavårdsnämnd.

Riksdagen
1930.
Proposition.

Föredragande departementschefen yttrade i propositionen:

En särskild fråga beträffande lagstiftningens omfattning är den, huruvida de ungdomliga kategorierna böra innefattas under densamma. Denna fråga avser närmast, huruvida ungdom i åldern 18—21 år, som är hemfallen åt sedeslöst leverne, lämpligast bör behandlas enligt barnavårdslagen eller enligt förevarande lag. Jag vill erinra, att enligt förstnämnda lag ungdom under 18 år, som av dylik anledning finnes vara i behov av skydds-
uppfostran å hem eller anstalt, intages å sådant skyddshem, som avses i 43 § i lagen. Kostnaderna för dessa hem åvila kommunerna och landstingen, varjämte statsbidrag utgår till bestridande av vissa kostnader för sådan skydds-
uppfostran. Det har nu ifrågasatts att utsträcka dessa regler att omfatta jämväl sedeslös ungdom i nyssnämnda ålder. Om så skulle ske, erfordras emellertid omläggning och ändring av barnavårdslagen i åtskilliga punkter. Därjämte skulle kostnadsfrågan bereda svårigheter. När det gäller fall av sådant samhällsskadligt levnadssätt, som här är i fråga, vare sig det yttrar sig i sedeslöst leverne eller på annat sätt, bör, på sätt jag i annat sammanhang kommer att närmare utveckla, statsverket ensamt vidkännas kostnaderna för den anstaltsvård som enligt myndighets beslut beredes dessa vanartade. Därest de, såsom antytts, med tillämpning av barnavårdslagens bestämmelser skulle intagas i nämnda skyddshem, borde fördenskull kostnaden för deras vård och uppehälle å hemmen — i motsats mot vad som gäller beträffande övriga å samma hem intagna — helt bestridas av statsverket, och särskilda regler fordrades alltså för lösande av denna kostnadsfråga. Även i förevarande lagförslag lägges för övrigt vid ingripande från samhällets sida huvudvikten på uppfostrande och hjälpande verksamhet, som i första hand är avsedd just för de ungas tillrättaförande. Såsom jag i fortsättningen torde få tillfälle att utveckla, är det också avsett att vid vistelse å allmän arbetsanstalt de yngre åldrar-
na skola hållas skilda från det äldre klientelet. I fråga om de ungas behandling synes därför ej någon fördel stå att vinna genom att hänföra dem under bestämmelserna i en utvidgad barnavårdslag. Att ändra denna dithän, att den skulle omfatta ungdom upp till 21 år, synes dessutom i och för sig icke lämpligt, allra helst som på sin tid stark tvekan rådde om att beträffande lagens tillämplighet sätta åldersgränsen så högt som till 18 år. Även för vinnande av likformighet och enhetlighet i behandlingen av de unga i åldern 18—21 år, vare sig de äro vanartade i det ena eller andra hän-

seendet, synes det lämpligast att hänföra dem alla under en och samma lag. Jag har därför ansett mig böra föreslå, att all ungdom i nyssnämnda ålder, alltså även den, som är hemfallen åt sedeslöst leverne av här avsedd beskaffenhet, skall behandlas enligt förevarande lagstiftning. Det må i samband härmed redan här framhållas, att enligt denna lagstiftning personer i åldern 18—21 år skola behandlas av samma organ, som skulle hava omhändertagit dem, därest de skulle hava hänförts till barnavårdslagen, d. v. s. barnavårdsnämnden.

Vid utformandet av förslaget (i denna del) har stor vikt också fästs vid den nyssberörda frågan om behandlingen av sådan sedeslös ungdom, som avses i förslagets 3 §. Såsom jag redan förut nämnt, kan viss tvekan råda, huruvida ifrågavarande klientel lämpligast bör behandlas enligt barnavårdslagen, som i sådant fall finge ändras i åtskilliga punkter, eller enligt förevarande lag. På anförda skäl har jag stannat vid det senare alternativet.

Mindre tvekan synes med denna utgångspunkt böra förefinnas beträffande valet av det organ, som bör handhava den närmaste behandlingen av detta ungdomsklientel. Detta torde nämligen lämpligast anföras åt barnavårdsnämnden. I motsats till vad som är fallet vid inskridande mot äldre vanartade i förslagets bemärkelse, vilket inskridande till mycket väsentlig del förestavas av det samhälliga skyddsintresset, sker ingripandet mot här åsyftade sedeslösa ungdom huvudsakligen ur synpunkten av individens egen omvårdnad. Det behöver visst icke förutsättas, att den unge begått några brottsliga eller andra för samhället direkt besvärande handlingar, vilka kunde föranleda medverkan från ordningsmaktens sida vid behandlingen. Vidare må erinras, att samhällets inskridande mot sedeslös ungdom ofta inledes, redan innan den unge nått aderton års ålder. Inskridandet sker då jämlikt barnavårdslagen genom barnavårdsnämnden. Omhändertagande, som skett i sådan ordning, kan enligt lagen utsträckas, till dess den unge fyller tjuguet år. Barnavårdsnämnderna hava alltså redan nu att i viss utsträckning taga befattning med ifrågavarande klientel. Det förefaller då helt naturligt, att så även i övrigt får bliva fallet.

Det synes mig vidare i och för sig riktigt, att inskridande av varsamare natur städse bör ske, där förfallet är mindre framskridet, då utsikterna för ett tillrättaförande äro relativt goda samt fara för menliga följder för individen av ett kraftigare ingripande förefinnes. Emellertid är det förenat med synnerlig svårighet att omsätta en dylik allmän norm i en praktiskt användbar, klar och tydlig regel. En sådan synes likvisst påkallad. Ehuru det måste medgivas, att bland ungdom i åldern 18—21 år kunna finnas långt avancerade, synnerligen svårbehandlade typer, som knappast ingiva förhoppning om tillrättaförande, likaväl som det kan finnas vanartade i högre åldersklasser, vilka kunna vara vida lättare att påverka och att återföra till hederlig självförsörjning, torde man dock kunna utgå från att motsatsen är regel eller i allt fall vida vanligare. Jag har därför, eventuella undantagsfall till trots, trott mig kunna uppställa klientlets ålder såsom allmän norm i förevarande hänseende och tjuguet års ålder såsom gräns för barnavårdsnämndens kompetens att ingripa enligt förevarande lag. I 4 § föreslås sålunda, att den närmaste befattningen med all vanartad ungdom, som fyllt aderton men icke tjuguet år — alltså icke blott de sedeslösa, om vilka jag nyss talat — skall tillkomma barnavårdsnämnd. Denna regel har i varje fall den obestridliga fördelen av reda och

klarhet. Jag föreställer mig också, att den sedeslösa kvinnliga ungdomen, vilken under alla förhållanden synes böra behandlas av barnavårdsnämnder, kommer att utgöra en väsentlig del av dessa nämnders hithörande klientel.

Att jämväl ett annat vare sig för ändamålet inrättat eller förut befintligt rent kommunalt organ skulle taga befattning med någon annan särskild grupp av klientelet synes mig ej böra ifrågasättas. Däremot lär det i större städer kunna tänkas, att barnavårdsnämnden redan nu är eller framdeles bliver så tyngd av sina uppgifter enligt barnavårdslagen, att befattningen med ärenden enligt varnartslagen icke lämpligen bör åvila denna nämnd. Särskilt tänker jag därvid på städer, där prostitutionen bland ungdom kan hava nått sådan omfattning, att alldeles särskilda åtgärder finnas påkallade. Jag har därför föreslagit den fakultativa anordning med en särskild nämnd, som angives i 4 § tredje stycket. Emellertid är att märka, att, om denna lagstiftning kommer till stånd, barnavårdsnämndens sammansättning sannolikt kommer att anpassas efter de nya uppgifterna på de orter, där dessa bliva av större betydelse. Behov av särskild nämnd lär därför endast undantagsvis framträda.

Inom riksdagen väcktes i anledning av propositionen motioner. Bland dessa märktes motionen i första kammaren nr 326 av herr Möller m. fl. och den därmed likalydande motionen i andra kammaren nr 534 av herr Hansson i Stockholm m. fl., i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte avslå propositionen samt hos Kungl. Maj:t anhålla, att vid utarbetande av nytt lagförslag i ämnet vissa i motionerna angivna erinringar måtte komma under beaktande. I motionerna uttalades bland annat, att det hade varit önskligt, att ungdom under 21 år helt överförts till barnavårdslagens område. Motionärerna ansåge, att 3 § i lagförslaget och de med detta stadgande sammanhängande övriga bestämmelserna borde utgå samt att i stället sådana ändringar borde göras i barnavårdslagen, att anförda ålderskategorier infördes under densamma, vilken sålunda skulle utsträckas att omfatta jämväl ungdomsvård. Bland de i anledning av propositionen väckta motionerna märkes vidare en i första kammaren av fröken Hesselgren väckt motion, nr 332, i vilken bland annat yrkades, att den föreslagna lagen måtte få tillämpning endast å personer, som fyllt 21 år, ävensom att riksdagen måtte besluta begära, att Kungl. Maj:t till 1931 års riksdag ville inkomma med förslag till sådan ändring av lagen om samhällets barnavård, att denna lags tillämpning komme att utsträckas till ungdom under tjuogoett år, och att, i händelse det genom propositionen framlagda lagförslaget icke antoges, gällande lösdrivarlags tillämpningsområde ändrades från 18 till 21 år.

Andra lagutskottet, till vars behandling frågan överlämnades, ingick icke i saklig behandling av ärendet utan hemställde under hänvisning till den framskridna tiden i utlåtande nr 36 om avslag å propositionen och motionerna, i den mån dessa innehöllo annat än avslagsyrkanden.

Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Vid 1931 års riksdag framlades åter proposition, nr 100, med förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag). Jämväl enligt

Motioner.

Andra lagutskottet.

Riksdagen.

Riksdagen
1931.

Proposition.

detta lagförslag skulle personer i ålder från och med 18 år och uppåt falla under den föreslagna lagen. De fyra första paragraferna i lagförslaget hade följande lydelse.

1 §. Till skydd mot sådant samhällsskadligt levnadssätt, som i denna lag betecknas såsom vanart, och för tillrättaförande av dem, vilka göra sig skyldiga därtill, skola åtgärder vidtagas i enlighet med vad nedan är stadgat.

2 §. Vanart föreligger, då någon, som fyllt aderton år, undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig och tillika

1. under kringstrykande eller eljest för ett liv, som giver grundad anledning till antagande, att han, annorledes än genom leverne som avses i 3 §, på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle, eller som innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2. gör sig förfallen till bettleri eller tillåter barn, som står under hans vårdnad eller uppsikt, att bettla eller använder barn eller andra att bettla för sin räkning.

3 §. Vanart föreligger jämväl,

1. då någon, som fyllt aderton år, är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och därjämte till otukt förleder ungdom eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande eller genom inbjudan till otukt väcker anstöt å ställe, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs, eller genom sitt leverne verkar störande för närboende eller andra,

eller

2. då någon, som fyllt aderton men ej tjuguet år, är, utan att sådana särskilda omständigheter föreligga som avses under 1, hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser samt till följd därav uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig.

4 §. Närmast befattningen med ärenden enligt denna lag tillkommer, såvitt angår den, som är under tjuguet år, barnavårdsnämnden samt beträffande den, som fyllt tjuguet år, skyddsnämnd.

Skyddsnämnd skall finnas i varje stad och landsfiskalsdistrikt, så ock i köping med egen polischef. I annan köping och i municipalsamhälle skall ock skyddsnämnd inrättas, så framt det av länsstyrelsen prövas erforderligt.

Beträffande stad med ett invånarantal av minst 20,000 må Konungen, på framställning av stadsfullmäktige, förordna, att befattningen med de ärenden, som barnavårdsnämnd enligt denna lag har att handlägga, skall tillkomma en särskild nämnd. Angående sammansättningen av sådan nämnd skall gälla vad om barnavårdsnämnd finnes stadgat. Konungen meddelar de närmare bestämmelser rörande nämnden, som må finnas nödiga.

Föredragande departementschefen anförde i propositionen:

Spörsmålet om lagstiftningens ställning till dem, som äro under 21 år, avser, såsom framgår av det föregående, två frågor: förutsättningarna för ingripande samt formerna därför, närmare bestämt huruvida ingripande bör ske enligt vanartslagen eller enligt en utvidgad barnavårds-lagstiftning. Tydligt är den förra frågan fristående från den senare, enär något hinder ej föreligger att, därest så skulle befinnas önskvärt, i vanartslagen införa samma förutsättningar för rätten att ingripa, som i barnavårdslagen äro stadgade.

Enligt 22 § c) i lagen om samhällets barnavård kunna åtgärder vidtagas beträffande barn under 18 år, som befinnes vara så vanartade, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande. Av en jämförelse med lagrummen i vanartslagförslaget framgår, att rätten till ingripande enligt barnavårdslagen icke är bunden vid sådana preciserade förutsättningar som i nämnda förslag. Enligt 46 § 2 mom. i fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag till lag om den offentliga barnavården (1921) fordras emellertid för ingripande, att barn visat vanart, i ty att det förfallit till bettleri eller till ett kringstrykande, lastbart eller oordentligt levnadssätt. Kommittén anförde, att kommittén, med hänsyn bland annat till angelägenheten av att för rätten till omhändertagande för skyddsuppfostran uppställa så bestämda regler som möjligt, funnit sig böra begränsa denna rätt till vissa angivna slag av vanart, nämligen sådana förhållanden, som hos en vuxen person skulle föranlett hans behandling såsom lösdrivare. I propositionen (1924 nr 150) gavs åt lagrummet dess nuvarande lydelse, därvid såsom orsak till ändringen bland annat angavs, att propositionens stadgande angående rätt till ingripande i olikhet med kommittéförslaget omfattade samtliga vanartade barn, oavsett deras ålder, och att det begagnade uttrycket ansågs lämpa sig även för barn över 15 år (s. 122). Att nu gå ett steg längre och låta nämnda onekligen ganska vaga förutsättning gälla för ingripande även mot dem, som fyllt 18 men ej 21 år, synes mig ej tillrädligt. Den av fattigvårdslagstiftningskommittén framhållna synpunkten gör sig naturligen med så mycket större styrka gällande i fråga om dessa personer, vilka visserligen äro omynliga men dock intaga en mera självständig ställning; de äro vuxna och kunna i allmänhet försörja sig själva. Jag kan således icke förorda en bestämmelse sådan som den i barnavårdslagen 22 § c) upptagna. En annan fråga är åter, huruvida ingripande bör medgivas i vidsträcktare omfattning än som skett i vanartslagförslaget. Egentlig betydelse lär denna fråga hava allenast beträffande de unga sedeslösa och närmast beträffande kvinnorna. I fråga om unga sedeslösa personer finnes enligt förslaget möjlighet till ingripande, då någon är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och till följd därav uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig. I förhållande till nu gällande lag är rätten att vidtaga åtgärder så till vida mera vidsträckt, att den inträder oberoende av om vederbörande underlåter att efter förmåga ärligen försörja sig. Å andra sidan erfordras, att uppenbar fara för bristande framtida försörjning på ärligt sätt är för handen. Huruvida sistnämnda förutsättning jämväl bör uppställas, kan synas tveksamt. Det kunde tyckas vara fullgiltigt skäl att ingripa, om en ung man eller kvinna vore hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser. Emellertid synes ett sådant levnadssätt, om än av moraliska skäl förkastligt, icke ur samhällets synpunkt böra påkalla ett inskrifande, såframt icke andra särskilda skäl motivera detta. Att en begränsning således här liksom då det gäller ingripande mot äldres sedeslösa leverne synes böra iakttagas, är naturligen föranlett av insikten om nödvändigheten att på detta i hög grad ömtåliga område framgå med stor försiktighet. Ett sådant särskilt skäl för inskrifande föreligger — förutom då fråga är om fall, som avses i 3 § under 1 — när för individen själv på grund av hans levnadssätt inträtt en fara att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig. På grund av vad jag sålunda anfört har jag stannat vid att jämväl i denna del ansluta mig till den ståndpunkt.

som innefattas i det för 1930 års riksdag framlagda förslaget. Huruvida i tillämpningen någon större skillnad skulle föreligga, om den i barnavårdslagen eller förslaget till vanartslag upptagna förutsättningen för ingripande valdes, synes kunna sättas i fråga. Det torde nämligen kunna antagas, att de fall då en ung, sedeslöst levande person kan sägas vara så vanartad, att särskilda åtgärder krävas för hans uppfostrande, utan att samtidigt fara för hans framtida hederliga självförsörjning föreligger, skola bli ganska sällsynta.

Vidkommande därefter frågan, om ingripande, när de fastställda förutsättningarna föreligga, bör äga rum enligt vanartslagstiftningen eller en utvidgad barnavårdslagstiftning, vill jag till belysande av de olikheter, som föreligga mellan de båda lagstiftningarna, erinra om följande.

I 17 § barnavårdslagen meddelas allmänna bestämmelser angående rätt för vem som helst att göra anmälan om förhållanden, som böra påkalla nämndens ingripande. Vidare är skyldighet härutinnan stadgad för vissa myndigheter och befattningshavare. 16 § i förevarande förslag till vanartslag ålägger ock vissa myndigheter anmälningsskyldighet beträffande fall av vanart, som avses i 3 § — således jämväl beträffande de fall, varom nu närmast är fråga. Enligt såväl barnavårdslagen som förslaget till vanartslag äger barnavårdsnämnden vidare, när anledning därtill föreligger, till handläggning upptaga å nämnden ankommande fråga om vidtagande av åtgärder enligt lagarna. Rätt till anhållande medges endast undantagsvis i vanartslagen beträffande fall av vanart, som nyss nämnts, såframt fråga ej är om ärendes överlämnande till högre myndighet. Både barnavårdslagen och förslaget till vanartslag innehålla bestämmelser om undersökning samt upptaga vidare stadganden om den felandes kallande till inställelse, eventuellt hans hämtande. Enligt barnavårdslagen är dylikt hörande obligatoriskt, allenast då fråga är om barns omhändertagande för skyddsuppfostran, och kunna i dylikt fall jämväl föräldrar kallas eller hämtas till förhör. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran ankommer enligt barnavårdslagen å barnavårdsnämnd, men beslut härom skola underställas länsstyrelses prövning, dock allenast därest samtycke till åtgärden icke lämnas av föräldrarna. Motsvarande åtgärd enligt förslaget, intagning å arbetsanstalt, kan icke vidtagas av barnavårdsnämnd utan allenast av det överordnade organet; föräldrars ställning till frågan om intagning saknar naturligen i denna lagstiftning betydelse. Angående förfarandet vid länsstyrelsen äro i barnavårdslagen meddelade vissa bestämmelser rörande barns och föräldrars rätt att yttra sig, förhör med barn och föräldrar, vittnesförhör vid domstol, barnavårdsnämnds representerande vid förhör, då sådant hålles, och nämndens rätt att få bemöta avgivna yttranden. I vanartslagförslaget finnas beträffande ärendenas behandling hos myndigheten i andra instans bestämmelser angående förhör med den felande, biträde åt honom, särskild förundersökning, vittnesförhör vid domstol, rätt att taga i förvar m. m.

I fråga om de åtgärder, som kunna vidtagas enligt barnavårdslagen och förslaget till vanartslag, torde i stort sett samma möjligheter till hjälpåtgärds anordnande stå till buds enligt de båda lagstiftningarna. Medan omhändertagande för skyddsuppfostran kan beslutas utan att hjälpåtgärd föregått, kan dock intagning å arbetsanstalt i regel icke äga rum, med mindre fråga är om återfall i vanart; barnavårdslagstiftningen är således här strängare än vanartslagförslaget. Beträffande anstalts-

väsendet förefinnes naturligen för närvarande en viss skiljaktighet. Vad särskilt flickor angår, är statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona tydligen av strängare karaktär än skyddshemmen. Att märka är emellertid, att särskilda anstalter äro avsedda att inrättas för ungdom, som omhändertages enligt vanartslagen, och att vården å dessa anstalter givetvis bör anordnas på sätt som är bäst ägnat att främja de ungas tillrättaförande. Framhållas må ock, att enligt 43 § barnavårdslagen skyddshems-elever över 15 år, som visat särdeles svår vanart, må överlämnas till allmän uppfostringsanstalt och att sådana anstalter förutsatts skola erkännas såsom allmänna arbetsanstalter för ungdom, därest platstillgången medgäve intagande där av vanartiga enligt vanartslagen. Någon bestämmande avgränsning elter de olika lagstiftningarna är således icke avsedd att upprätthållas beträffande vården av unga vanartiga.

Av vad jag nu antört framgår, att någon avsevärdare skillnad med avseende å förklarande eller åtgärder icke förefinnes mellan barnavårdslagen och förslaget till vanartslag. Med hänsyn härtill och då jag, på sätt senare skall nämnas, i likhet med min företrädare finner det lämpligt, att det organ, som i första instans skall handlägga ärenden beträffande dem, som äro under 21 år, utgöres av barnavårdsnämnd, torde det vara av mindre betydelse, huruvida den ena eller den andra lagstiftningen göres tillämplig. Att, såsom i motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. gjorts gällande, de ungas hänförande under vanartslagstiftningen skulle kunna leda till bristande enhetlighet i behandlingen torde på grund av vad jag här nämnt icke behöva befaras. I samma motioner har jämväl framförts den invändningen mot vanartslagens tillämpning, att en behandling enligt vanartslagen lätt skulle kunna åsätta särskilt de unga flickorna en mindervärdighetsstämpel, som skulle motverka deras återgång till ett ordentligt liv. Även fröken Hesselgren har i sin motion antytt denna synpunkt. Vad sålunda anförts förtjänar otvivelaktigt särskilt beaktande. Emellertid torde det förhålla sig så, att i den allmänna meningen avseende mindre fästes vid vilken lag, som tillämpas, än vid vilken myndighet, som omhänderhar tillämpningen. Då det är barnavårdsnämnden, som skall handlägga ärenden angående nu ifrågakarande personer, torde de åtgärder, som vidtagas enligt vanartslagen, i det allmänna föreställningssättet sannolikt icke komma att räknas de felande mera till last än åtgärder enligt barnavårdslagen. Vidare är att märka, att den vård, som skall beredas de enligt vanartslagen intagna, och den eftervårdande verksamhet, för vilken de skola bliva föremål, bör så anordnas, att någon mindervärdighetsstämpel icke kommer att vidlåda de intagna. Vid nu nämnda förhållanden torde den anförda synpunkten icke behöva föranleda en omläggning av behandlingen av unga vanartiga. Å andra sidan tala åtskilliga skäl mot en överflyttning av ärendena till barnavårdslagen. I detta hänseende tillåter jag mig hänvisa till vad min företrädare härutinnan anför.

I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen motioner, bland annat inom första kammaren nr 218 av herr Reuterskiöld m. fl., nr 233 av herr Möller m. fl. och nr 234 av fröken Hesselgren samt inom andra kammaren nr 387 av herr Lindgren m. fl. och nr 391 av herr Hansson i Stockholm m. fl.

I de av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna samt i fröken Hesselgrens motion framhölls, att vanartslagen

Motioner.

icke borde vara tillämplig å ungdom under tjuguetår. Sådan ungdom borde enligt dessa motionärers mening behandlas enligt en utvidgad barnavårdslag. Fröken Hesselgren yrkade i sin motion jämväl, att därest det framlagda lagförslaget icke antoges, riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1932 års riksdag, att gällande lösdrivarlags tillämpningsområde ändrades från 18 till 21 år. I de av herr Reuterskiöld m. fl. och herr Lindgren m. fl. väckta motionerna anfördes, att det kunde ifrågasättas, huruvida ej den »sociala vanart», som är annat än lösdriveri, öfverhuvud taget kunde bekämpas annat än genom en speciellt därpå inriktad barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning, helt oberoende av lösdrivarlagstiftningen och av den »vanarts» lagstiftning, varom fråga vore.

Andra lag-
utskottet.

I sitt med anledning av propositionen avgivna utlåtande nr 36 uttalade sig andra lagutskottet i frågan om den föreslagna lagstiftningens tillämplighet å person under 21 år. Utskottet yttrade, att vägande skäl anförts för båda de meningar, som hävdats beträffande detta spörsmål. Därefter anförde utskottet:

Utskottet har emellertid ansett sig böra förorda den meningen, att ifrågavarande åldersgrupper böra uteslutas från tillämpningen av vanartslagen och i stället hänföras till en utvidgad barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning. Då utskottet intagit denna ståndpunkt, har därtill i främsta rummet bidragit, att en uppfostrande verksamhet enligt en ungdomsvårdslagstiftning syntts utskottet vara bättre ägnad att leda till målet, individernas tillrättaförande, än en behandling jämlikt vanartslagen. Tydligt är jämväl, att den stämpel av mindervärdighet, som måhända enligt förslaget skulle vidlåda personer, vilka varit föremål för åtgärder enligt en vanartslag, lättare skall undvikas, därest ingripande sker enligt en lagstiftning om ungdomsvård.

Då sålunda öfvervägande skäl synas utskottet tala för dessa ungas uteslutande från vanartslagstiftningen, har utskottet därmed icke velat uttala, att den nu för ingripande beträffande barn under 18 år stadgade förutsättningen — att barnet befinnes vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande — skall gälla även i fråga om dem, som äro öfver 18 år. Tvärtom delar utskottet den av föredragande departementschefen yttrade meningen, att det ej är tillrådligt att låta nämnda onekligen ganska vaga förutsättning gälla beträffande dem, som äro i åldern 18—21 år. Vilka betingelser åter, som böra uppställas, är naturligen svårt att närmare angiva. Det gäller att finna en formulering, som på en gång medgiver ingripande på ett tidigt stadium och innebär så ringa risk för godtycklig behandling som möjligt. Såvitt utskottet kunnat finna, är den i fråga om sedeslös ungdom särskilt stadgade förutsättningen — uppenbar fara för underlåtenhet att framdeles ärligen försörja sig — ur båda nämnda synpunkter mindre tillfredsställande. Frågan torde böra bliva föremål för förnyat öfvervägande från Kungl. Maj:ts sida.

Vad angår yrkandet av fröken Hesselgren om hemställan till Kungl. Maj:t, att därest förevarande lagförslag ej antages, Kungl. Maj:t skulle för 1932 års riksdag framlägga förslag om ändring av lösdrivarlagens tillämpningsområde till att avse allenast personer öfver 21 år, vill utskottet framhålla, att om en reformerad lösdrivarlagstiftning inom den närmaste

framtiden kan förväntas bli genomförd, tillräcklig anledning torde saknas att dessförinnan i denna punkt vidtaga någon ändring. Synes åter en revision icke för närvarande kunna åvägabringas, vill utskottet förorda ett övervägande, om icke en reform, som allenast tager sikte på kategorierna mellan 18 och 21 år, snarast möjligt borde komma till stånd. Vikten av att ingripa på ett tidigt stadium och därigenom öka utsikterna för ett tillrättaförande är allmänt erkänd. Enighet råder också därom, att nuvarande lösdrivarlag erbjuder alltför ringa möjlighet till uppfostrande och eftervårdande verksamhet. Särskilt hava olägenheterna av den bestående ordningen framträtt med hänsyn till de unga, något som bland annat kommit till uttryck i en obenägenhet hos myndigheterna att tillämpa lösdrivarlagen å dem. Enligt utskottets tanke skulle ett ej oväsentligt steg till vinnande av bättre förhållanden på detta område tagas, därest de unga uteslötes från behandling jämlikt lösdrivarlagen och i stället bleve föremål för uppfostrande verksamhet enligt en lagstiftning om ungdomsvård. Helt visst kan det förväntas, att dessa synpunkter bli föremål för beaktande vid lagstiftningsfrågans fortsatta behandling.

Utskottet hemställde i sitt utlåtande, att propositionen icke måtte bifallas av riksdagen och att motionerna, i den mån de icke kunde anses därigenom besvarade, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservationer avgåvos bland annat av herrar Granström och Andersson i Rasjön, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka propositionen.

Vid ärendets behandling i riksdagens kamrar bifölls utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen.

Riksdagen.

Såsom utskottet vid fjolarets riksdag uttalade i sitt ovan återgivna utlåtande i anledning av det då framlagda förslaget till vanartslag, anser utskottet, att ungdom i åldern 18—21 år bör uteslutas från behandling jämlikt lösdrivarlagen och i stället i mån av behov bli föremål för uppfostrande verksamhet enligt en utvidgad barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning. Beträffande skälen för denna uppfattning och de linjer, efter vilka en dylik lagstiftning enligt utskottets mening bör anordnas, tillåter sig utskottet hänvisa till sitt berörda utlåtande. Önskvärt vore, att den förevarande frågan kunde vinna sin lösning i samband med en allmän revision av lösdrivarlagstiftningen. Då emellertid anledning synes föreligga att befara, att genomförandet av en allmän reform av lösdrivarlagstiftningen icke kan beräknas vara nära förestående, finner sig utskottet böra förorda, att riksdagen nu hos Kungl. Maj:t anhåller om särskild och förnyad prövning av de nämnda ålderskategoriernas ställning i ifrågavarande avseende.

Utskottet.

Utskottet får förty hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville under förnyad prövning taga frågan om en utvidgad barnavårds- och ungdomsvårdslagstift-

ning, omfattande ungdom i åldern upp till 21 år, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, till vilka prövningen kan föranleda.

Stockholm den 8 mars 1932.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman*, *Linder*, *von Geijer*, *Frändén**, *Lindhagen*, *Tamm* och *Norman* samt fröken *Hesselgren**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Hage*, *Johanson* i Hallagården, *Olovson* i Västerås, *Sandström* i Nyland*, *Hansson* i Trollhättan, *Ljung* och *Osberg**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Magnusson* i Skövde och *Frändén*, som ansett, att utskottet bort uttala att tillräckliga skäl ej föreligga för utbrytande av denna detalj ur vanartslagstiftningen — varav också följer risk att hela denna betydelsefulla sociala lagfrågas definitiva lösning ytterligare undanskjutes — och att motionerna I:191 och II:265 förty bort avstyrkas.